

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Lucæ Opalenii. Marsalci Curiaë Regni Poloniaë. Seu
(Anagrammaticæ.) Pauli Næoceli De Officiis Libri Tres**

Opaliński, Łukasz

Amsterdami, 1668

Pars Capitis Altera. Ut erga nos, est Deus. Ubi, Creationis primùm, & post
Missionis ad nos Divinarum Personarum, ineffabile beneficium expenditur:
ex quo manarunt Triplicia dona, Naturæ, Gratiaë, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46825)

mentis meæ, debiles ad hunc solem, obtego: & unâ, cum loco hoc, claudio.

PARS CAPITIS ALTERA.

Ut erga nos, est Deus. Ubi, Creationis primùm, & post Missionis ad nos Divinarum Personarum, ineffabile beneficium expenditur: ex quo manarunt Triplicia dona, Naturæ, Gratiæ, & Gloriæ.

Apparet evidenter ex superiori Tractatione, Deum unum Naturâ & trinum Deus ipse Personis sibi abundè sufficientem esse: nullius sibi suffi- rei, quæ extra illum est, indigum: ante cit. omnem Creaturam æquè beatum: & post illam Nec ullâ productam, nullâ re auctum. Nullius ergo creaturâ sui commodi causâ, esse voluit, & existere, eget. universum hoc: & se impertiri decrevit rebus creatis ideo tantùm; ut bene illis Produxit esset. Elucet verò, & eminent maximè & illam præcipuè, hæc omnipotens & omniscia quia bene bonitas, seu voluntas ejus, in Creatione ei voluit. Naturæ rationalis. Etsi enim cuncta quæ produxit; vidit, quod essent valde bona; Præcipuè ideoquè & bene omnia fecit; & omnibus rationa- benefecit; non tamen æquè illi Naturæ; lem. quæ se esse nescit: ut illi; quæ se esse, cum tot dotibus miratur, agnoscit, gaudet. Quæ solâ Natura verò hæc, Angelorum est, & Homi- se esse a- num. De Angelis non est nostri argumenti. gnoscit.

Homo

Et agno- scere de- turæ, Gratia, & Gloria: pro modulo Scip- bot, tripli- cia, sibi data do- na. Homo autem, quæ ab illo tulerit *bona, Na- turæ, Gratia, & Gloria:* pro modulo Scip- bot, tripli- cia, sibi data do- na. ti, paucis videamus: cum curâ tamen, & attentè: exinde enim manet cultus & amor, quo erga Deum, lege gratitudinis immensum tenemur.

D O N A N A T U R Æ.

In donis Naturæ. O Rdiior meritò à *Donis Naturæ*, & O- rigine ipsâ nostri: quando prima hæc est gratia, primumquè Dei beneficium, quod nos voluerit esse, & existere. *Tria hic perpendam: statum nempe Naturæ nostræ: Deinde corpus: Postremò Animam.*

Conditio- nem hu- manam. Status seu Conditio humana, quod om- nibus quæ Deus, sex dierum spatio pro- duxit, antecellat; patet evidenter. Homi- nem etenim velut summam, & culmen operum, ultimò produxit. Præparatâ pri- mùm ornataquè mundi mansione, velut hospitem eum, imò Patrem familias, ac

Quæ su- blimis & eximia. Dominum in hanc Orbis machinam in- trodixit: Paradisi voluptatis, habitatorem illum fecit. Quæ ante eum facta sunt; ejus usui addixit: præesse ac dominari iussit omnibus: Compendium deniquè in illo, Naturæ Creatæ inclusit: Nam est corpus; ut Elementa: vivit; ut arbores: sentit; ut animalia: Ratione gaudet; ut Spiritus. Præterea *αὐτοῦ ἑστίον* eum fecit: id est sui, arbitrii: suæ spontis ac potestatis: ac deniq; *immortalitate dotavit.* Eximius itaque sta- tus

tus ejus est. Unde non malè hominem; par-
vum mundum; Mundum; Magnum ho-
minem vocavere: sed profectò superat hoc
elogium: & Mundo visibili potior, & præ-
stantior est.

Ad Statum autem tantæ dignitatis, ap- *Corpus est*
tavit illi par corpus: aut potius (ut loquitur *par.*
Scriptura) formavit. Nam *alia, jussu tan-* *A Deo*
tum & imperio, velut fudit productione: hoc velut ela-
dum formasse dicitur; elaborasse videtur cum *boratum;*
diligentiâ, elegantiâ, venustate: idquè seor-
sim ab animâ: & separatâ functione. De-
inde, de aliis dixit, & facta sunt: hîc; *faci-*
amus: ait: *quod consultationis est, & destinati*
cum cura operis: ut nempe Dominus omni-
um esse possit, qui propriè factus à Domi-
no: inquit Tertullianus.

Refert verò ac repræsentat hanc curam,
Opus ipsum: ejusquè forma, & statura ere- *Magnâ*
cta; ad cœlum vergens: liberum nescio *venustatē*
quid spirans: speciem natam ad imperium,
& dominationem præferens: contra quàm
animalia cætera, quæ prona ad terram, sta-
tum servilem, summissum, & ad humum
humilem, abjectumquè habent.

Iam quæ aptitudo, quæ symmetria, quæ *Symme-*
compositio membrorum? Nullum est quod *tria &*
non & eximiæ necessitatis causam habeat, *aptitudo*
& decoris. Vel folius certè manus, quæ ho- *membro-*
mini tantùm data, varium usum, quis satis *rum.*
explicit? Hæc est instrumentum omnium
ope-

operum, quæcunquè mens humana vult moliri: hæc sustentationis ministra: hæc tutela vitæ; hæc experimentum virium humanarum: quibus regit ac domat se inferiora: hæc cultura artium: ac elegantix omnis fabra & opifex: hæc denique est: cuius admiratio, nescio cui, ad testimonium Divinitatis suffecit.

Sensuum organa.

Facultatum naturalis, vitalis, animalis, officina.

Animæ præstantia.

In illâ imago divinitatis.

Quid verò abdita illa corporis scruter? sensus nempe miri artificii organa: & præsertim oculorum, qui vigiles, velut in specula, constituti sunt animi indices: & mentis quidam prodromi. Quid facultatum; naturalis, (ut vocant;) vitalis, animalis, in hepate, corde, cerebro, administrandas officinas; quid sexcenta alia, nunquam satis cognita laudataquè? in quibus, nec pro modo Scripti, nec pro argumento sit, prolixa & diffusa dissertatio.

Ad Animam ergo potius transeo: ubi propria imago, & similitudo Dei, spectatur: ac elucet: ad quam, se fecisse hominem, Deus ipse professus est. Hanc similitudinem, variè proponunt Sancti Patres; sed inter illos, Ambrosius & Augustinus præcipuè; ad tres Divinitatis Personas, Memoriam, Intellectum, Voluntatem aptant: etsi non eo similitudinis modo; cuius ego aliquoties memini in hoc Scripto: & quem puto, ex adyto ipso Naturæ depromptum.

Tres

Tres enim hæ facultates, una anima sunt. Et in me-
 Et quia insitæ ejus essentia; & naturales; ^{moria, i}
 ideo cõessentialia, atq; adeo pares sunt: & ^{tellectu,}
 Ordinem tantum, ut supra dixi, Originis ^{volunta-}
 habent: eumq; talem. *Fixa Memoria in uno;* ^{te.}
 (alioqui nisi in uno consisteret, non con-
 staret sibi: & non Memoria una, sed phan-
 tasma multiplex esset:) *fixa inquam* ^{Trinitatis speci-}
 in uno; Originem præbet considera- ^{men.}
 tioni istius Unius: id est *Intellectum pro-*
ducit Veri: ex utroque autem Voluntas proce-
dit: seu quies in Bono. Quid enim aliud vi-
 deat, noscat, appetatve Anima, quàm *Unum*
Verum, Bonum? Deinde, quomodo plenè
 videat noscat, appetatve, si non tota? quo-
 modo autem tota, si non simul, & æquè per
 Memoriam, Intellectum, Voluntatem

Patet itaque: hisce tribus, tres Perso- ^{Exinde}
 nas, Unius Divinitatis repræsentari. Patet ^{ad Divi-}
 Animam humanam, hac similitudinis ^{nam}
 prærogativâ, ad Divinam assurgere Natu- ^{assurgit}
 ram: ejusquè capacem debere fieri: ideo- ^{naturam.}
 què meritò, tam amplis dotibus orna-
 tam: dum nempe cogitatione, mente, affe-
 ctu, momento uno, tot res adit: noscit:
 amplectitur: & hoc ipso temporis, loci, ^{Et in illâ}
 imo *universi metas excedit: sequè cunctis* ^{conquie-}
 rebus majorem ostendit: nec posse ab ullâ ^{scit}
 earum contineri; *nec in ullâ nisi in solo Deo,*
plenè conquiescere; aperte testatur.

Ultra hoc, nihil est quod addam, præ-
 ter

Sic ornata videtur; ob futuram Incarnationem, ter unum: nempe, non mirum tot, & tantis ornata, in primo Parente dotibus, esse humanam Naturam: quæ in consortium Divinitatis, & unionem Personæ, assumpta à Christo, & cælo illata esse debuit: ut statim ostendam.

DONA GRATIÆ.

Non contentus Deus homini dedisse, quæ extra ipsum. Per Missionem Divinarum Personarum.

Seipsum dedit. **M**AGNUM itaque & vastum profectò est, quòd in Naturæ donis, humano generi impertiit Deus: & si spectas conditionem nostram; abundè: sat: superque: sed si ejus bonitatem, & beneficentiam; parum. Infinitum enim bonum, haud potuit beneficam suam vim explere, largitione eorum, quæ extra illud sunt. Itaque ut satisfaceret bonitati suæ, se dedit.

Votum: ut ex merito expendetur.

Utinam verò genus humanum, non ut solet, sed ut par est, expendat: quid hoc, quantumque est; quod Deus, in ejus bonum est molitus, cum in terra visus, & cum hominibus conversatus est: & habitavit in nobis: & vidimus gloriam ejus: nempe Deum manifestatum in carne: qui visitavit nos Oriens ex alto: Missionem hanc, inquam, primam; quæ est per σαρκοπρόσιτον λόγον: seu per Verbum carnem factum: Alteram deinde; quæ per adventum, Paraclæti Spiritus Sancti, agnoscamus; & ab utroque mare immensum

Missio Filii.

Missio Spiritus Sancti.

sum gratiæ Divinæ expendamus.

Quod ut probè fiat; imprimis quid sit in Divinis *Missio*; necessarium est noscere. *Utraque non est de loco mi-*
gratio. Non enim est, ne quis erret, de loco in *gratio.*
 locum *migratio*: (hoc enim Deo, qui ubi-
 que est, non convenit;) sed est ejusdem
 semper, immoti, & immutabilis Dei,
 facta hominibus in tempore, sui *manife-*
statio. Id ergo est *Missus*, quod *visus*: id *Sed ap-*
Missio, quod *apparitio*. *paritio.*

Porro temporalis hujus *Missionis* ratio, *Modus*
 & modus, manat ex origine, ac Procef- *Missionis*
 sione illâ æternâ, quam, cùm de Trini- *manat,*
 tate agerem, deduxi.

Sicut enim Pater genuit, & Filius ge-
 nitus est; ita Pater mittit, & Filius missus
 est: & sicut à Patre Filioquè procedit Spi-
 ritus Sanctus; ita ab utroque Missus est. *Ex gene-*
 Interim, hæc *Missio*, non est (inquit Di- *ratione,*
 vus Augustinus) *inequalitas substantiæ*: & proces- *procef-*
sed ordo Naturæ: quamvis enim utraque *sione, æ-*
 Persona, se nobis manifestavit; utraque *ternâ.*
 tamen immota mansit, in una cum Patre
 Divinitate & essentia.

Hujus *Missionis* in Christo, Oecono- *Oecon-*
 miam seu modum, dispositionemquè, *mia In-*
 Ecclesia Catholica ejusmodi profitetur. *carnatio-*
 Nempe; Secunda Divinitatis Persona, *nis,*
 quæ est *Filius*, æqualis & Coæternus
 Patri; cùm venisset plenitudo tempo-
 ris; illi soli nota, qui novit, & con-
 sti-

Christus stituit tempora ; nasci ex Virgine vo-
verus luit : & assumpsit *Naturam humanam* :
Deus, ve- totam : & integram : ex anima & corpo-
rus Ho- re constitutam : eamquè *Naturæ Divinæ*
mo. univit : ita ; ut *duæ Naturæ, & una Per-*
sona, esset Christus: Verus Deus: Verus Homo.

Duæ na- Duæ inquam in Christo sunt Naturæ ;
tura, una si enim una tantum statueretur ; ea vel
Persona. Divina , vel humana esset. Si Divina
 tantum ; non esset homo : si humana
 tantum ; non esset Deus. Quem tamen :
 Deum & Hominem , Sacra Scriptura , &
 gesta ejus loquuntur evidenter : partim
 enim Divina prorsus, partim verò humana
 tantum , operatus est.

Nec mix-
ta, nec
divisa.

Si verò dicas, unam Naturam, ex duabus
compositam, conflatamquè ; Id fieri nequit,
sine alterutrius, vel interitu, vel imminutio-
ne: & necesse, ut vel Divina degeneret in hu-
manam: vel hæc ab illâ absorpta, & absumpta

Disparēs sit. Atque ita neutra integra : sed nescio
natura- quæ nova , mixta , & imperfecta.

rum fun-
ctiones.

Duæ ergo sunt Naturæ : & ideo dispa-
 res, & cuiquè propriæ , ac peculiare sunt
 affectiones: atque functiones. Unde nasci,
 lacte ac cibo ali, carnis necessitates sustine-
 re, ac sustentare, *pati deniquè ac mori, huma-*
num. Mira verò vi propria facere; morbis,
 morti, mari ac ventis imperare; *dæmonis re-*
gnum, evertere ; non peccasse unquam ; nec
peccare posse; peccata verò aliis dimittere ; co-
 gi-

gitationes nosse; animis nostris (nempe ut in illum credamus) imperare; *Divinum.*

Etsi verò functiones istæ, utrique Na-
 turæ separatim peculiare; attamen *ob* ^{Tamen}
unitatem Personæ, tanquam de una Personâ, ^{ob} ^{tanquam}
meritò predicantur. Inde est: quòd etsi ^{de una}
 Deus *ἀπαθὴς ὅτι ἡ ἀσωμάτῳ* ^{predicari}
 Corpus sibi, ut proprium assumpsit; ideo ^{possunt.}
 Deus passus dicitur. Unde Petrus, Chri-
 stum in carne passum, & Paulus Domi-
 num gloriæ Crucifixum, dixere. Et ^{Impati-}
 Maria *θεοτόκῳ*, & Nativitas Christi vel ^{bilis.}
 apparitio, *θεοφανεία* rectè dicitur; ex præ-
 rogativâ nempe Personæ, cui Divinitas
 inseparabilis est. ^{Deiparâ}
^{Nativi-}
^{tas Dei.}
^{Ob unio-}
^{nem hypo-}
^{staticam.}

Sic explicatâ Oeconomieâ Incarnatio-
 nis, *Causas cur Deus* mirum hoc *voluerit* ^{Causa}
 effeceritquè; non pigebit recensere: cum ^{Incarna-}
 piis Sanctisque Patribus: quorum pul-
 cherrima utriusque linguæ loca, Diony-
 sius Petavius, mirâ profectò peritiâ, in-
 dustriâ, ac diligentiam collegit. *Videamus* ^{Nempe}
 ergo: depromamusquè ex hac penu: in-
 primis *Finem*; quem sibi proposuit Deus: ^{Finis e-}
Convenientiam deinde, qua eum est ex-
 cutus: denique *Necessitatem* ejus. ^{jus, con-}
^{venient-}
^{tia, neces-}
^{sitas.}

Finis omnium Dei operum, etsi pas-
 sim, & verè assignatur *Gloria ejus*: cum ^{Finis est,}
 præter hanc, nihil aliud ad eum, ob col-
 lata creaturis beneficia redundet, ac re-
 deat; attamen cum hæc ipsa Gloria, quæ
 est ^{gloria}
 Dei.

est laudantium consentiens vox, & nihil in se solidi fructus habeat; & etiam si haberet; tamen Deo sibi sufficienti, addere nihil posset; Ideo dicendum est: quòd, etsi Gloria, necessariò comitetur opera ejus; tamen finem eorum non esse, aliquod ex illa emolumentum: sed solum,

Aut quædam Bonitatis & beneficentis satietas. *Naturæ beneficæ, ut ita dicam; gustum: dum bene fecisse, & amat unicè: & gaudet: & fructum ex se, & factò suo capit. Infinitæ inquam Bonitatis ejus, in beneficiendo (ut ita dixerim) satietas, finis est: quòd apparuerit benignitas, & humanitas Salvatoris nostri Dei: ut tam diffitam, & conditione, & culpâ, naturam assumere, & reparare voluerit.*

Et hinc maxima quæ possit esse communicatio. Opitulatio. Vindictio à Dæmone. Hæc eum impulit; Primùm ad sui Conjunctionem: quæ major esse non potest, quàm in hoc Incarnationis Mysterio: cum *Deus Homo factus est, ut Homo fieret Deus.* Deinde ad opitulationem: quæ tantò major est quantò magis miseris subvenit: nec sese juvare valentibus. Denique, ad profligandam mali Dæmonis sævitiam: quâ exercebat regnum, fraudulenter victi, in primo Parente, generis humani.

Convenientia autoris. Hic ergo finis est, admirandi hujusce Operis. *Convenientia sequitur: quæ ostendit: à nullo, (præter Deum ipsum) convenientiùs hominem vindicari debuisse: magis enim obli-*

obligaretur homo, *Creatura id sibi præstanti,*
quam Deo. Cui itaque debemus (inquit *Nempè*
 Divus Augustinus) quòd post lapsum, *nullius*
 justificati sumus. *præter-*

Si autem Divinitati competiit nos vin- *quã Dei.*
 dicare; conveniebat: ut id secunda ejus *Idquè se-*
 Persona, id est *Filius*, exequeretur: *ab Divinitate*
 illo enim nos decebat refici; per quem nos, *Et tis, Per-*
omnia facta sunt. Deinde, *Filius est propriè*
imago Patris, & figura substantiæ ejus: per
 hunc itaque, *amissa in nobis imago Dei,* re-
 stitui debuit. *Qui cum assumpserit hominem,*
non in unitatem Essentiæ, sed in unitatem
Personæ; sequitur: quòd etsi Trinitatis
 una sit *actio;* Personæ tamen Filii, pro-
 pria hæc sit *assumptio.*

Post Convenientiam *autoris,* non mi- *Modi*
 nus elucet, *convenientia Modi.* Expedie- *Conve-*
 bat enim apparere, & manifestari homini- *nientia,*
 bus Deum: apparere verò non potuit,
nisi velo corporis contactus: quando ne Moy-
 sis quidem faciem, mortales oculi susti-
 nere potuerint, recenter à Deo venientis:
 si autem corpore tegi debuit, nullo conve-
 nientiùs quàm humano. *Decuit deinde: in* *Ut in*
hac Naturâ Demonem vincere, quæ à Dæ- *carne*
mone victa est. Major enim, exinde, cer- *nostra,*
 taminis ac victoriæ, & æquitas, & gloria.

De *Femina etiam nasci,* itidem consen- *Ut de fe-*
 taneum fuit: Nam *ut per mulierem primam* *mina,*
mors; ita *salus per alteram.* & ut Eva cul-

*Eaque
Virgine
nascere-
tur.*

pæ, Mater; ita gratiæ, Maria. *Ex Virgine* autem: quia noviter nasci debuit, *novæ Nativitatis dedicator*: per quem homo nascitur in Deum, quia Deus in hominem natus est. Deinde, *Virgo* adhuc erat terra, nec ullo attrectata opere, *ex quâ formatus Adam*: ideo alter & *novus Adam*, *itidem ex Virgine*. Et, *sicut æterna generatio sine Matre*; ita quæ in tempore *Nativitas*, *sine Patre*: ut nempe una *Persona*, & *binos tantum*, & *convenientes Naturis*, haberet *parentes*.

*Non inde-
corum
quòd car-
nem as-
sumpsit.*

Neque verò indecorum, Deum *assumpsisse carnem*: Nam *qui de limo fecit hominem*; quis arguat, *quod per carnem re- fecit? attrectavit primum, cur non suscipere- ret alterum?* si enim non verè suscepisset, quis eum verum hominem dixisset? si autem verus homo non fuisset, quæ causa *simulatæ Naturæ?* quorsum, inquam, homo, non tamen homo?

*Et quòd
infirmi-
tates no-
stras por-
tauit.*

Nec dedecet, quòd *infirmittates nostras ipse portavit*. Sustinuit enim, *non impossitas, sed assumptas*: sustinuit; ut vinceret: *sustinuit; non succubuit*: hoc enim imbecillitatis esset: illud *Fortitudinis & Virtutis*. Subiit ergo *dolorem & mortem*: quia & in dolore tolerando, & in morte subeundâ, *Virtutum officia versantur*: quæ *Magister & præceptor perferre debuit*; ut ostenderet *perferri posse*: *nec repugnare id,*
mor-

mortali, fragilique Nature; quod, eam indutus, fecit ipse.

Tertia *Convenientia* est temporis: quæ et-
 si, illi soli cognita, qui cuncta fecit in *Tertia*
 tempore opportuno; attamen post corre- *Conve-*
 ctum genus humanum; lege promul- *nientia*
 gatâ; post præmissa de se Prophetarum *temporis.*
 testimonia; & mira opera adstruendæ sui *Cujus i-*
 notitiæ facta; dum medium silentium te- *donea*
 nerent omnia, & pacatus per Augustum *causa re-*
 Orbis esset; dum ultima Monarchiarum *consensum*
 Roma, ad summum perducta fastigium;
 cum arx omnis superstitionis est facta;
 dum Hierosolyma in mores gentium pau-
 latim transfiret; dum Synagoga, in sectas
 scissa, philosopharetur; & Platonem aut
 Zenonem potius, quam Mosem saperet;
 dum per idololatriam, toti Orbi, princeps
 mundi hujus, imperaret; ut tandem ejice-
 retur foras; & regnum peccati destrueretur;
 nasci in hominem, Deus, commo-
 dum, opportunum, & conveniens judi-
 cavit.

Convenientiâ monstratâ; jam, (ut
 promisi:) *Necessitas Incarnationis* ostenden- *Necessi-*
 da est. Quæ nulla equidem absoluta, an- *tas Incar-*
 tecedens, & cogens Deum, dari potest; *nationis,*
 dari tamen potest congrua: & consequens:
 Nam Deus semper vult fieri, quæcunque *Non*
 verè convenit fieri. Et sicut; quantumlibet *absoluta.*
 parvum inconveniens, est illi impossibilitas;

Sed con-ita justa ratio, est illi consequens necessitas.
sequens. Has itaque consequentes necessitates ex
 sensu Sanctorum Patrum recensebo.

Prima est Prima autem est. Quòd non potuerit ge-
quia pec- nus humanum, in peccatum lapsum, re-
catorem parari, nisi ab eo; qui & peccati, tam Ori-
redimere, ginalis, quàm commissi, seu (ut vocant)
non po- Actualis, expers, & à vana p[er]nal[is] & omnino,
zuerit, nisi id est, ut ita dicam, *impeccabilis esset:*
peccato Non enim subvenire peccato potuit simili
non ob- peccato semel nexus, & semper obnoxius;
noxius. nec intervenire pro sceleratis servis, complex,
 & adstrictus jugo servitutis: nec fatiska-
 ciens, gratus acceptusquè esse potuit, o-
 dium meritis: nec immunis à peccato.
 In quo igitur non erat, nec esse potuit pec-
 catum, ipse venit auferre peccatum.
 Nam si in ipso quoque fuisset, aut esse potuis-
 set peccatum, auferendum illi foret, non ipse
 auferret.

Altera Altera consequens *Necessitas Incarnatio-*
quia sa- nis est. Quòd offensa ac injuria Dei, à ge-
tisfactio nere humano placari, ac compensari debuit,
plena esse *justâ satisfactione:* satisfactio autem justa
non po- ac perfecta est, quæ totum quod tenetur,
tuit, nisi liquidò & planè exolvit, sine ullâ condo-
à Homi- natione. Talem autem nec homo, nec Ange-
ne Deo. lus præstare Deo potest: nihil enim uterque
 habet, quod de suo, in solutionem ei imputet.
 Qui itaque eam præstaret; necesse est,
 ut communi, & purâ Creaturâ, major
 esset:

esset: Nihil autem tali Creaturâ majus;
nisi Deus homo factus.

Tertia Consequens Necessitas, petitur ex Tertia:
magnitudine, & atrocitate peccati. Quod est quia infi-
ideò infinitè malum quia adversum, & ex ^{nita cul-}
opposito contrarium, infinito bono ^{pa infini-} Tolle-
itaque non potuit, nisi ab infinitè dignâ, ^{tis erat}
id est; unâ cum Deo, imo ipsamet Divi- ^{pensanda}
nâ Personâ: quæ & texit, quâ sine labe
homo, infinitam vilitatem offendentis: &
æquavit, quâ Deus, infinitam Majestatem
offensi: condignus inquam Mediator: &
sequester pacis Christus: imis summa con-
jungens: & faciens utraqûe unum: in-
terventu nempe suo, velut ponte quo-
dam, terrena cœlestibus, humana con-
juxit Divinis: quæ absque illo conjun-
gi, nullo modo poterant.

Quartò adstruitur Consequens Necessi- *Quarta:*
tas exinde. Quod si ne in pristinum qui- *quia si ho-*
dem statum, redire per se potuit genus *mo veniã*
humanum, quantò minùs æternam feli- *non po-*
citatem mereri, & obtinere? eam verò *tuit me-*
cum homini destinasset, & præparasset *veri, quã-*
Deus; necesse fuit, ut præstitisset: præ- *tò minùs*
stari verò prævaricatori, justè non potuit, *præmiũ.*
nisi & post satisfactionem: & ob meri-
tum: solvere autem, ne dum mereri,
non erat virium humanarum. Itaque ip-
sum; humanitate assumptâ, & abolere
culpam, & præmium hoc ingens mere-

ri, oportuit: per quod Filii Dei nominamur & sumus: si autem filii; & hæredes gloriæ ejus: hæredes inquam Dei, cohæredes autem Christi.

Necessitates has approbavit successus.

Hæc necessitates, videtur Deus eo ipso ostendere voluisse; quòd etsi magna, & eximia multa, reparandi hominis causâ, consultò præmisisset; frustra tamen omnia, nisi hoc Incarnationis mysterio completa fuissent. Non quòd non essent Dei simul, & statim, perfecta opera; sed *ut manifestius, & morbi, & remedii magnitudo, pateret.*

Qui non secutus ex lege Naturæ.

Gradus verò hujus operis hi fuere. Primùm; videns Deus, quòd multa malitia esset hominum in terra ad malum omni tempore; ut mederetur tam gravi morbo; *Legem Naturæ, insculptam semel in cordibus nostris; & nunquam deleri penitus passus est: & semper redintegravit: manifestatione sui, allocutione, admonitione, præceptis, somniis, signis, præmiis, ac pœnis: quæ cuncta, in Patriarcharum & Prophetarum gestis, spectantur.*

Nec ex lege scripta.

Deinde; cùm hæc non sufficere viderentur; *Legem scriptam promulgavit: eâ Majestate, quæ talem, tantumquæ legislatorem, deceret. quâ de re, in tertiâ parte, capitis hujus, dicitur uberiùs.*

Tertio; addi forsan potest: non jam Israëlitis tantùm datum; sed per gentes spar-

sparsum, & optimis quibusque ingeniis Nec ex dictamine Philosophiæ.
 insitum, sapientiæ studium: per quod
 impressas, innatasquè mentibus nostris,
 Veri notiones; ad artis & scientiæ mo-
 dum perducere, conati sunt multi: idquè
 sæpe haud irritè: ut testantur non pauca:
 quæ vetus Philosophia prodidit: arcanæ
 profectò, & abditæ veritatis. Id verò,
 etsi absque adminiculo apertæ revelatio-
 nis; non tamen certè sine Divino instin-
 ctu: & occultâ quadam, mentium, velut
 manu ductione: Non enim alius, sapien-
 tiæ has scintillas, spargere potuit; nisi Sa-
 pientia ipsa: id est Deus.

Tria verò hæc, etiamsi eximia, non Tria hæc non juve- runt corruptum, genus hu- manum.
 attulère tamen plenam generi humano
 medelam: Nam, *Lege Naturæ & scriptâ,*
nunquam ita cultus Veri Dei obtinuit, ut
πολυθεϊα & idololatria tolleretur: nec Ju-
 daismus Dei Veri notitiam, ad gentes
 transmisit. Unde, *Deus Israelis vocatus,*
qui omnium esse debuit: & ignoratus ubique:
 & tantùm notus in Judæa Deus: Philoso-
 phia verò multò minùs id præstitit: dum
 aut non firmiter, unum autorem & recto-
 rem universi docuit: aut si docuit; (ut
 forsitan secta Stoica;) nullo tamen fructu
 ad cultum ejus: imo adeo eum insuper
 habuit; ut ei; sapientem suum, vel æ-
 quaret: vel præferret. Immortalitatem
 autem animorum, nulla prorsus professâ
 K 5 est,

est, aut firmiter asseruit. Neque id mirum: sicut enim (inquit Augustinus;) oculus, absentia, id est à sensu remota, non videt; ita mens humana, invisibilia & æterna, quæ ultra captum ejus sunt, non agnoscit. Uti verò, quæ scire, quæ videre non possumus; illis credimus, qui sciunt; qui viderunt; ita *Divina & æterna, à Deo æterno tantum, didicisse oportuit.*

*Itaque
ultima
imposita
manus.*

*Incarnacione
Dei.*

*Cujus
fructus
ante re-
sensiri.*

Itaque: ut ultima tandem manus imponeretur tanto operi; postquam Deus multifariam multisquè modis, olim locutus esset Patribus, in Prophetis; novissimè loquutus est nobis in Filio: & docuit nos, omnem veritatem, per eum; qui est *Via, Veritas, & Vita.* ita ut jam totum genus humanum, Deum Verum, ejus Providentiam, & demum vitam æternam agnoverit: credideritquè: eaque obtinuerit salutis subsidia; quæ recensui compendio: cum de Gratiâ tractarem: & quæ dicam infra uberiùs, ad quæ loca ne tautologus sim; meritò Lectorem remitto.

*De alterâ, nempe Spiritus Sancti
Missione.*

Sequitur jam altera manifestata nobis *Missio: Tertiæ Divinitatis Personæ: nempe Spiritus Sancti: pari compendio, eodemquè ordine tractationis explicanda.*

Oeco-

Oeconomiam ejus, Ecclesia Catholica *Oecono-*
 profitetur talem. Post perfectum consum- *mia mis-*
 matumquè redemptionis nostræ opus: *stonis*
 quod Filii Persona implendum susceperat: *Spiritus*
 cùm idem *Redemptor* rogaret Patrem, ut *S.*
alium Paraclitum daret nobis, qui maneret
 nobiscum *in æternum*; & rogatu ejus, &
 meritis, *venit Paraclitus Spiritus Sanctus*:
 quem misit Pater in nomine ejus. In no-
 mine, inquam, ejus: *sicut enim in æternâ* *Qui à*
illâ Processione, à Patre Filioquè originem Patre Fi-
habet; ita & ab utroque temporalem missio- *lioquè*
nem. Quæ tum primùm manifestata no- *missus.*
 bis; cùm Filius opus consummasset,
 quod illi dedit Pater ut faceret: ante enim
 non erat plenè Spiritus Sanctus datus,
 quia Jesus nondum erat glorificatus.

Acceperunt ergo credentes virtutem *Narratio*
 Supervenientis Spiritus Sancti, in eos, *hujus*
 tum primùm; cùm complerentur dies *Missionis*
 Pentecostes: & essent omnes discipuli pa-
 riter in eodem loco. *Factus* enim tum re-
 pentè *de cælo sonus*, tanquam *advenientis*
Spiritus vehementis: & replevit totam do-
 mum, ubi erant sedentes. Et apparuerunt
 illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis:
 seditquè supra singuloseorum.

Miro tum, inquam, modo communi- *Per quâ*
 cationis, per infusionem quandam, & illa- *sigillum*
 psium Substantiæ suæ, impressit Spiritus *sanctita-*
 Sanctus, velut sigillum ac formam, san- *tis.*

Etificationis animabus credentium. Ante hunc diem, Patriarchis & Prophetis, quin imo & Apostolis; per Operationem tantum, & effectum, charismata sua

Tum primum personaliter, & substantialiter, non dona tantum sua, sed seipsum infudit: ut scripturæ loca evindunt: cum eum, nobiscum manere, in nobis habitare, nos templa ejus esse, & denique, ut pignus, & arrhabonem, eum habere; testantur. Quæ cuncta substantivam, & personalem in sessionem declarant; factam non tantum per gratiam Operationis; (inquit Augustinus;)

Cujus rei exempla creata. sed per ipsam Divinitatis ejus præsentiam: ita; ut in vasa cordium, animarumque (inquit idem;) non jam odor balsami, sed ipsa substantia sacri defluerit unguenti. Cujus conjunctionis, peti similitudo potest, à mixture metallorum: vel olei cum cerâ: vel cum aquæ vinum infunditur.

Communicatio hæc differt ab unione hypostatica. Non est tamen ea unio, quæ ex duabus Naturis in Christo: ibi enim, à Deo, in unitatem Personæ, assumpta Humanitas; hæc Humanitati communicata Divinitas: ibi unio, & individuo homini propria: hæc pluribus æquè impertita: per illam Homo verus, Deus verus: per hanc in filios Dei, hominum adoptio: non Spirituum; sed Spiritualium. Unde ibi naturalis unio: hæc habitualis tantum.

Catt.

Causam Missionis istius, Divinitas, non *Causa* aliam, quàm in Incarnatione habuit: ^{hujus} nempe *beneficæ Naturæ suæ vim*: & se ^{Missionis} communicandi insitum appetitum: per ^{bonitas} hunc; ut à Filio facta copiosa redemptio; ^{Dei,} ita à Spiritu Sancto, *Sanctificatio nostra*.

Non enim hæc ab alio esse potuit, quàm à Et san-
Deo. Nam Sanctificatio, est animi hu- ^{ctificatio}
 mani, supra ejus vires naturales, gratis ^{nostra}
 effecta capacitas: quæ Deo plenos, ejus- ^{Quæ non}
 què confortes naturæ, efficiat. Creatura ^{potuit esse}
 itaque non potest sanctificare Creaturam: ^{nisi à Deo}
 quia quod Naturale tantum est, Super- ^{unde au-}
 naturalem effectum non producit. Dein- ^{toris con-}
 de; nulla res potest animum, ejusquè re- ^{venientia,}
 cessum ingredi, præter Deum. Ille solus ^{Nam}
 scrutans corda, alioqui imperscrutabilia; ^{creatura}
 illi uniri; in illum tantum possumus ^{non potest}
 transmutari: (ut supra cum amoris vim ^{quid su-}
 demonstrarem; explicavi:) ille denique ^{pernatura-}
 solus est, dominus & arbiter mentis no- ^{turale}
 stræ: quam semper adire intimè potest: ^{produce-}
 ejus facultates ingredi: & quocunque ^{re.}
 vult, movere: ac ducere. Itaque largi- ^{Nec ani-}
 tio Sanctificationis, est munificentia Di- ^{imum in-}
 vinitatis. ^{gredi.} ^{Quod so-}
^{lius Dei}
^{est.}

In Divinitate autem, proprium & pe- ^{Sanctifi-}
 culiare id tertiæ Personæ: id est Spiritui ^{catio pro-}
 Sancto. Causa est: quia illius æterna ^{pria ter-}
 Processio, à voluntate ortum ducit: ^{tia Per-}
luntati autem, ita Sanctitas annexa; ut ^{sona.}
 in-

intellectui Veritas. Unde Personalis hic character, Spiritui Sancto; ut sit autor Sanctificationis.

*Quia à
Deo a-
mante orta.*

Deinde; *ille non natus nobis est, sed datus*: idquè ideo; quia amor; origo, & causa doni; Spiritus Sanctus. ergo proprie Donum, quia amor: Donum autem non aliud; nisi Sanctificationis: nam præter illam, à Deo amante, donari nobis minus non decuit: majus non potuit. Hoc accepto; contingit summum homini bonum: hoc dato; impletur summus Dei amor.

*Cui velut
aditum
fuit In-
carnatio*

Tertiò; *cùm se generi humano, ita prodidit Divinitas, in Incarnatione Filii; quidni faceret idem; in tertia Spiritus Sancti Persona*: cujus proprietates bonitas, & caritas est? Cùm Filius, non modò reparasset; & in integrum restituisset naturam humanam; sed etiam hypostasi suâ ornasset; & velut aptam amoris infinito reddidisset; quomodo, non rueret ille, *in communicationem?* non aliter, ac ignis admotus, in Materiam accendi & ardere promptam? si sapientia æterna eo se demisit; ut non Spi-

*Et Sapi-
entia ex-
emplum
bonitas
Subsecuta*

rituales Substantias, & Angelos, sed caritatem, & semen Abrahæ apprehenderet; quidni delaberetur Bonitas infinita, & effunderetur itidem super omnem carnem, jam Divinitatis consortio, & unione nobilitatam, & ut in Spiritum verteretur, faci-

facilem paratamquè? Meritò itaque, hisce de causis, æterna charitas, diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum: qui datus est nobis: ut bonus bonos, ut Sanctus sanctos efficiat.

Post *Convenientias auctoris*, sequitur *modi* *Convenientia modi.*
di, congrua & consummata præstantia: *In igneis enim linguis*, Spiritus Sancti Mis- *In igne apparuit quia amor est.*
 fio apparuit: convenienti profectò; æstui illi æterni amoris; & vim ac efficaciam ejus repræsentante Formâ. *Quid enim amoris, igne similis?* utriusque natura ardens, & flagrans est. Misit itaque, Pater & Filius, sacrum hunc ignem in terram: hoc utique fine, ut accenderetur, & arderet: ut fervens in nobis desiderium sui *Ut accenderet,*
 faceret: & cum flamma sursum elevaret: ut scoriam animorum purgaret: vitiaque *purgaret, exureret.*
 exureret: ut denique, mentes, affectibus terrenis facile cæcas; illustraret: ac lucis suæ radio illuminaret.

In linguis etiam apparuit: & statim post *In linguis apparuit.*
 descensum suum, largitus est earum notitiam: cum admiratione enim omnium maximâ, rudes, ignari, indocti, imperiti, coeperunt loqui variis linguis: prout *Quia largitus imperitis earum notitiam.*
 Spiritus Sanctus dabat eloqui illis: ut nempe, quemadmodum conatus superbiæ, & vanus elatusquè Spiritus, confudit linguas; ita Spiritus Sanctus eas uniret: & hoc necessario instrumento, Apostolos ad præ-

prædicationem Veritatis, redderet idoneos.

Quia nos docet loqui in Psalmis Spiritu- libus.

Vt loquamur rectè Verbum, quod Caro factum est.

Convenientia temporis.

Nempe post redemptionem sanctificationem.

Præterea, impleti Spiritu Sancto, variis linguis loquimur: dum in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus, puras manus levamus: laudes & gratias agimus: prædicantes magnalia Dei. Denique, Verbum æternum nobis manifestatum est: dum Verbum Caro factum est. Compotes ergo Verbi, ut illud loqueremur; Spiritus Sanctus, qui suggereret nobis omnia, & cujus unctio doceret nos omnia, in linguis igneis venit: Ut quia pollutis adhuc labiis, loqui abbreviatum hoc Verbum non potuimus; velut candente illâ (ex Isaia) prunâ, seu calculo, labia nostra pura, & munda redderet: & linguas nostras, humana tantum balbutientes, & ad Divina mutas, novo calore ac spiritu, ita animaret; instrueretque; ut loqueremur rectè.

Tertia est *Convenientia Temporis*: sed ea jam in ipsa Oeconomia Missionis explicata est: nempe, post redemptionem impletam, convenienter Sanctificatio perfici debuit: & cum ascendit, qui descenderat; misit quod promiserat: & dedit dona hominibus: nisi enim ascendisset, prius consummato opere; meritis ejus, obtentus Paraclitus, non venisset ad nos. Ergo *commodè Redemptionem Sanctificatio secuta est.*

Ne-

Necessitas demum Missionis istius expen- *Necessitas*
 denda restat. Ea autem est nostræ miseriæ: *hujus*
et si enim redempti à Christo; non tamen re- *Missionis,*
lictæ sine hoste: cum quo dum vivimus, *primum*
 continuè nobis pugna. Voluit nempe cer- *ex nostra*
 tamen nobis esse; ut esset meritum, vi- *indigen-*
 ctoria, & corona. *Hostis primus Caro est:* *Contra*
 quæ adversatur ita Spiritui; ut ille olim, *carnem*
 in homine non mansurum se dixerit, *quæ spi-*
 quia caro esset. Contra hunc ergo, con- *ritui con-*
 tinuum, & domesticum hostem; præsi- *traria.*
 dium unicum, intima Spiritus Sancti in
 nobis mansio: Quam & promisit Deus,
 cum dixit; Effundam Spiritum meum
 super omnem carnem: & præstitit: cum
 Spiritus Sanctus supervenit in nos: ita,
 ut quod ex carne natum, caro erat; id
 nunc natum ex Spiritu, unus cum illo
 Spiritus efficiatur.

Necessitas ejusdem Miseriæ, altera est: *Alterà*
ab hoste altero, nempe Dæmone: cum quo *contra*
 etiam major multò, quàm cum carne *Spiritua-*
 colluctatio: adversarius enim hic noster, *lia ne-*
 non modò tanquam leo ferox inhiat no- *quitia.*
 bis; sed etiam ut callidus serpens, insidia- *Nobis ex*
 tur calcaneo nostro. Porro, cum ille spi- *nim in-*
 ritus sit; ideo necesse fuit, firmari nos & *hiant &*
 tutari Spiritu Sancto: qui ab ejus potesta- *insidiantur.*
 te & servitute eriperet, & in libertatem
 Filiorum Dei vindicaret: nam ubi Spiri-
 tus Dei, ibi libertas.

Ultima

Tertia Ultima Neceſſitas eſt: quia orbatī per
quia era- *Ascenſum Chriſti, indigebamus Paraclito,*
mus or- *ſeu conſolatore animarum noſtrarum: Qui*
phani *igitur dixit, non relinquam vos orphanos;*
poſt Chri- *providit hunc tutorem: & ſuis meritis*
ſtum. *obtinuit: & unâ cum Patre præſtitit: ac*
Et aſſi- *miſit. Et; ſicut æternus Pater, ita dilexit*
ſtente *mundum, ut ei Filium ſuum unigenitum da-*
Spir. S. *ret; ita ille cum Patre, dilexit quoque eum*
egebamus *uſque in finem: dum ambo, à ſe utroque pro-*
cedentem, donârunt Spiritum Sanctum: ſem-
per nobiſcum manſurum: & aſſiduum
noſtri rectorem: & protectorem.

Viriuſq; Hæc ſunt quæ ſtriçtè recensui; utriuf-
Miſſionis que Miſſionis, immenſa prorfus, & infi-
ingens er- nita Dona Gratix: quæ non modò fando
ga nos di- complecti, nemo dignè poteſt; ſed ne
gnatio, cogitatione quidem ac mente aſſequi: ad
quæ ſtupent Angeli: & mirantur tantam
dignationem generis humani: dum ſe tota illi
Angelis *infudit Divinitas: quin imo ſi tangi poſ-*
pœne in- *ſent invidiâ, quererentur, homini velut*
videnda. *minori, & prodigo filio, præ ſe & Na-*
turâ ſuâ, talia ac tanta data, conceſſaque.

Inſinitè Itaque exinde, quid ſit muneris, offi-
æſtiman- *ciiquè noſtri, dignè æſtimemus: magna*
da. *quippe accepimus: & naturæ noſtræ mo-*
dum longè ſupergreſſa: quæ ut dantis
magnitudinem teſtantur; ita confeſſio-
nem noſtræ indignitatis inprimis requi-
runt. Profiteamur ergò verè nos indignos,
ut

ut tantò magis crescat gloria, beneficæ *Cum con-*
 Divinitatis. Deinde exaltemus Dominum, *fessione*
 & exultet spiritus noster in Deo salutari, *nostra in-*
 ac sanctificatore nostro. Postremò parem *dignitatis*
 curam, studiumque, tot ejus auxiliis su- *Laude*
 mamus, impendamusquè, & coopere- *Dei.*
 mur gratiæ: ut compotes esse possimus *Et coopere-*
 (quam explicatum eo;) Gloriæ, *ratione*
gratiæ.

D O N A G L O R I Æ.

AD hæc enim explicanda expendenda- *Eorum*
 què, Ordo me promissæ tractationis *basis Im-*
 deducit. Quorum basis ac fundamentum *mortali-*
 duplex est: nempe *Immortalitas animorum:* *Resurre-*
 & *Resurrectio Corporum.* *ctio.*

De utroque non est opus longâ disserta-
 tione evagari: Christianis namque scri-
 buntur ista: utrumque firmâ fide creden-
 tibus. Et in Prolegomenis jacta jam sunt, *Primâ*
 etsi velut per transfennam, solida tamen *asserta, in*
 argumenta, adstruendæ immortalitatis: *prolego-*
 Vitamquè æternam nobis Deus promisit: *menis.*
 commendavit: appetere suasit: & hanc
 præsentem, transitum tantùm, ad illam
 nunquam finiendam, esse asseruit: do-
 cuitquè: & quidem tam certò, tam cre-
 brò, ut non sit amplius dubitandi locus.

Resurrectionem item Corporum, ipse *Alterâ*
 Resurgens, & docuit: & monstravit: u- *certa iis*
 tique omnipotenti Deo *minimè difficilem:* & *aperta*
Nam

Deoque facillima. Nam qui potuit hominem Creare, quomodo non posset mortuum suscitare? Cùm (ut Augustinus ait,) majus miraculum sit, novos semper homines nasci; quàm mortuos resurgere: *difficilius namque est,* (ait Minutius Felix:) *id quod non sit incipere; quam id quod fuerit, iterare:* Quod itaque Deus præstare facillè potest; id & præstitit ipse: & deinceps præstiturum promisit.

Credenda igitur firmiter.

Credo itaque: & cum Jobo scio: ac dico: quòd Redemptor meus vivit: & in novissimo die, de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle meâ: & in carne meâ videbo Deum meum: quem visurus sum ego ipse: & oculi mei conspecturi sunt: & non alius: reposita hæc est spes in sinu meo.

Et vita altera certo expectanda.

Vivemus inquam, vivemus in æternitate: cum animâ & corpore: vitam alteram: & ; si hanc præsentem rectè egerimus; felicem omnino, ac beatam: Quam difficile est verbis explicare: cùm notum sit illud; auris, & oculi sensum, ac experimentum, quin & captum, mentis humanæ, longè superare ea; quæ præparavit se diligentibus Deus: attamen dicenda sunt, prout in umbra tantùm, & tenui imagine tradita habemus.

Cujus beate ineffabilis gloria.

Quæ primum ad animum pertinet.

Ea verò partim ad animum pertinent: partim referuntur ad corpus. De Animo jure merito præmittam: ille enim propriè solus

solus capax est, veræ felicitatis. Huic igitur ^{Vulgò in} visionem Dei tribuunt: & hoc ^{visione} compendio totum designant, quod hominem ^{ponitur.} reddere beatum potest. Neque ego diffiteor: quin imo prorsus agnosco: sed id paulò aliter, quàm vulgò solet, explicare contendam.

Primùm igitur; *totâ Animâ Deum* ^{Sed id} *recipi*; Dico. *Cujus facultates, seu Potentiae* ^{accura-} *cùm sint tres; nempe Memoria, Intellectus, Voluntas;* ^{tius ad} *ideo omnes hæc à Deo* ^{faculta-} *repleri;* & omnes plenè & pariter ^{tes anime} *compositus illius debere fieri;* firmiter statuo: atque ^{aptatur.} id ita deduco.

Memoriæ visionem attribuo: Non ex sensu fateor, nuperæ scholæ; sed nec ^{Memoria} *cujusquam veterum, quod sciam; sed si* ^{visio tri-} *invisibilis, profectò ex Naturâ ipsâ rei.* ^{buitur.} *Memoria namque mihi; est Potentia animi, & internus ejus sensus, species & imagines, seu ideas rerum apprehendens: ac retinens.* Obtinuit vulgò, ut *pro recordatione tantùm, & reminiscentiâ accipiatur:* sed imperitè ^{Recorda-} *profectò: hæc enim, pars ejus tantùm* ^{tionem, co-} *est: nempe quæ præterita revocat.* ^{itationem,} *Alterâ* ^{Admira-} *verò est, quæ in futura extenditur: &* ^{tionem.} *fertur: quam vocabo, Cogitationem. Tertiam denique, quæ præsentia aspicit, quæ Admiratio rectè vocabitur.*

Tria hæc; visionem & intuitum animi, referunt omnino: ac repræsentant. Nam

Re-

Recordatio, præteritorum est visio. Reminiscentia præteritorum, quid aliud est, nisi sub aspectum animi, revocatio quædam & reductio? Futurorum deinde cogitatio, (cogito autem à cogo, quod est veluti conago, seu conduco, & concito:)

Cogitatio futurorum. est eorum quæ ante nos, sub animi inspectionem collectio. Unde qui illa colligit, conjicitquè, prospicere & providere dicitur. Admiratio, præsentium est

Admiratio præsentium. intuitus & visio mera: (unde miro; olim idem quod video:) quæ dum exacta est; illicium statim præbet agnitioni. Phantasma igitur, seu visum, propriè ad memoriam pertinet: & id; quod prima apprehensio intellectus vocatur; non intellectus

Phantasma & prima apprehensio Memoria tribuenda. pars, sed memoria ipsa est. Confundi hæc facilè possunt, ob magnam facultatum Animæ inter se connexionem: sed profectò non debent: & secernenda sunt.

Quæ par aliis animæ facultatibus. Nec Memoria ex intimâ actione, & operatione Animæ expungenda; quæ primas in illa partes obtinet. Estque Potentia: non modo par aliis duabus; quia illis coessentialis, sed ut supra memini Ordine Originis prima.

Imò ordine Originis prima Meritò itaque in beato illo statu animorum, primam partem habere debet: eamquè non aliam, nisi *Visionem.*

Visio ejus est Divina essentia. *Visio hæc Memoriae, est inspectio & intuitus quidam Essentiae Divinae, intimæquè Naturæ ejus: inquit enim Paulus: nos Deum*

Deum visuros sicuti est: & non ut nunc, per speculum, & in ænigmate; sed facie ad faciem. Videre autem sicuti est, pro-^{Qua vi-}fectò videre est Essentiam. Et facies Dei,^{debitur} (inquit Augustinus:) manifestatio ejus^{Deus si-} est. Videbimus ergo *Memoriâ, Essentiam Dei.*^{cur est.} & defixi erimus, immotâ & immobili, unius Divinitatis, & in illâ totius quod est, admiratione:

Eam verò statim consequitur, altera fa-^{Eam se-} cultas Animæ, nempe *Intellectus.* Cujus^{quitur} est, id quod *Memoriâ visu apprehendit, cog-*^{cognitio}
noscere: & comprehendere. Visam itaque à ^{Intelle-} *Memoriâ Divinitatem,* statim ille nos-^{ctui pro-} cere contendet: & infinitos illos *thesauros scientiæ Dei* ingressus, perfectissimam *Naturam Considerabit:* agnos-
cet: confitebitur. Tunc cognoscam (inquit Apostolus) sicut & cognitus sum: cognitus autem plenè, ideo pro illâ plenitudine & cognoscens.

Agnitionem denique ejus, quod *Bo-*^{Hæc de-} *num per se, proficuum, oblectans, & deni-*^{nique vo-} *que omni parte perfectum est; quòd consequa-*^{luntatem}
tur Amor, & fruitio, & quies, & gaudi-^{rapit in}
um; manifestum omnino est: Ruit enim ^{amorem.} in hæc *Voluntas,* sponte suâ, & intrat in gaudium Domini sui: & gaudium ejus ne-^{Qui ruit} *mo ab eâ tollet:* quod plenum in omnem ^{in bonum} æternitatem possidebit: & sine fastidio satiabitur: cùm apparuerit ei gloria: & ta-
men

men sine indigentia, sine siti, sine fame, *semper appetens, & semper fruens* erit.

Quæritur quomodo videtur invisibilis Sed in his, difficultates binæ sunt, quæ non explicatæ, dubios & perplexos reddere possent. Cùm enim Deus, ἀόρατος, id est invisibilis, sit; nemo vidit Deum unquam: ut ait Apostolus: & ille de se; Non videbit me homo, inquit, & vivet;

Respondetur quod animo Quæritur *quomodo à Naturâ Creatâ videri poterit?* Respondeo: quemadmodum videntur invisibilia: nempe *animo*. hoc inquam, eum videbimus: sed (ut inquit Apostolus;) cùm apparuerit: *in nostra*

*Ex manifestatio-
ne Dei.*

enim potestate (inquit Augustinus;) *non est eum videre: sed in ejus potestate est, apparere.* Nisi igitur copiam sui fecerit; nisi Naturales vires nostras juverit; non erimus capaces istius visionis. Quæ est, *facultas supernaturalis*, Divino auxilio datâ animæ humanæ: alioqui ad intuitum Divinitatis debili: & infirmæ.

Quod incomprehensus sit Deus.

Deinde ἀκατάληπτος, id est incomprehensus Deus est; *quomodo eum comprehendemus?* Comprehendere enim, est totum & simul complecti: continere; & capere. Porro, ut in illis, quæ quantitate & mole constant; continens contento majus est; ita in Noscibilibus (ut sic τα νοητὰ vocem) par esse debet, notum & noscens: sciens, & scitum: quia alterum alterius imago est vera. Si itaque quantitatem spectes; ma-

jor:

major: Si qualitatem; par esset homo Divinitati: si eam totam plenè comprehenderet.

Dicendum itaque: *non ita eam comprehendendi; ut hac comprehensione, tota exhaustiatur Essentia: & ut ista Notitia, sit i-* *Quomodo tamen*
dem cum ejus Substantia: taliter enim solus *possit cõ-*
Deus seipsum novit: ut supra demonstra- *prehendẽ*
tum: sed ita; prout capax reddi potest na- *docetur.*
tura humana: & infra Divinitatis, (quæ
in Triade tantum est;) mensuram & mo-
dum: quem nulla Natura Creatata attinge-
re potest.

Neque Opponas; simplicissimam Na- *Sine di-*
 turam non posse comprehendi: nisi aut to- *visione ac*
 tam, aut nihil ex eâ: ita ut aut plenè de- *partitio-*
 beat agnosci Deus: aut prorsus non ag- *ne, ac ex-*
 nosci. Non hoc inquam Opponas. Quia *tensione.*
 etsi indivisibilis, & ἀμερῆς, seu (ut ita di- *Sine*
 cam;) *impartibilis, est Deus; tamen ut nos* *partibus.*
eum, quodammodo nunc partimus & divi-
dimus; dum attributa ejus singillatim recen-
semus; sine ullâ tamen ejus noxâ: ita &
in vitâ æternâ, etsi agnosceretur plenè;
pro captu & modulo cujusque animæ;
non ideo tamen dividetur, secabiturquè in
partes: sed totus & simplex, Sufficiet *Sufficit*
omnibus: sine sui extensione & partitione. *omnibus.*
 Quodsi petas: quomodo id fieri possit? *Ad men-*
 Hoc unum respondebo: id fieri *ad mensu-*
ram capacitatis, quæ illum recipit. Quem- *surâ cu-*
jusq; ca-
admo- *pacitatis.*

L

admo- pacitatis.

admodum autem debiliores oculi, non minuunt rem aspectam, etsi illam minus videant; idem quoque & hîc censendum est.

Sed necessarium hic est lumen gloriae.

Locum hunc concludo: Necessarium afferens, Divinum hîc auxilium, & quod vocant Scholæ, *Lumen Gloriae*. Illud enim *desigat Memoriam admiratione: illustrat Intellectum agnitione: occupat denique fruitionem voluntatis: ita ut tria hæc; conjunctim, simul, & pariter, Unum, Verum, Bonum, videant: noscant: ament: idquè tantâ claritate, certitudine, ac dulcedine; quæ Dei, se communicare volentis, vim explere dignè; & ut par est; & Naturæ Creatæ modum, superfluentem (ut ita dicam;) implere possint.*

Post animi felicitatem corporis felicitas.

Felicitate animi sic recensitâ; *Corporis glorificati dotes* enarrandæ restant. Quæ amplæ profectò, & splendidæ, & auctoritate Divinâ, ac Scripturæ Verbis, & Patrum sententiâ memorantur: si dicta ubertim ab aliis, repetere luberet. Quin & illa, eâdem auctoritate addi solent:

Quæ stricte describitur.

quæ ad ipsam Naturam, ac sensus Corporis oblectandos, semoto eo, quod impurum, imperfectum, statumquè tam altum dedecens est: videntur pertinere. Ut sunt illa: *cùm Deus, Regnum, Mansiones, & dilecta sua tabernacula, thronum, mensam, & cibum, & quod profectò mirandum, se præcinctum & ministrantem promittit.*

mittit: Cùm ibidem, *Cantum & harmoniam, suffitum & odoramenta*, Scriptura memorat: cùm splendor Civitatis illius ^{Eique propria assignatur.} Sanctæ, tot ornamentis describitur: cùm hæc omnia admiranda, supra visum, supra votum, prædicantur. Quæ cùm propriè pertineant ad Corpus; quin ejus oblectamenti præparata sint; nullo modo potest dubitari: *Frustra enim illud resurgeret, si boni sui expers esset. Non quòd, ista; terreno prorsus, humano, ac hujus vitæ modo censenda sint; sed ratione quâdam: ut nobis ignotâ, ita statui immortalis, congruâ & convenienti.* Immorari his, & oratione provehi, per vestigia, quæ sacri scriptores reliquere, facile esset: sed non est promensura Scripti, quam mihi præfixi.

Potiùs itaque subjungo, necessaria quæ ^{Adhortatio ad} hinc manant monita. Ut quemadmodum ^{expendenda dignè donæ gloriæ.} Dona Gratia expendimus; ita paria eis, hæc Gloriæ agnoscamus: & ut in illis, magna accepisse gaudemus; ita in his, non minora accepturos speremus. ^{Quæ differunt, à gratiâ, immutabilitate.} Utrobique enim Divinitatis quædam possessio est: ultra quam nihil magni est: sed in hoc res differt, quòd Gratia, & potest non ^{strâ culpâ non accipi: & potest amitti: Gloria cùm obvenit, amitti non poterit: securitas enim, comes ejus perpetua est.}

Agnoscamus ergo, ut par est, felicem ^{Per hanc} hunc beatumquè statum. Si Poëta spe ^{toti non} facti ^{mæ} morimur

mæ posthumæ dixit ; Non totus moriar : Christianus immortalitatis, & resurrectionis certitudine dicat ; Totus non moriar. Et animâ namque vivemus, & corpore.

Mors enim somnus.

Toto itaque animo æterna appetenda.

Mors enim nostra, verè somnus tantum, & dormitio est : & phase, seu transitus ad vitam meliorem : Hoc meruit, qui mortem moriendo triumphavit : idquè victoriæ prætium, præmiumquè, & ipse tulit : & nobis reliquit. Anhelemus eò igitur : Deum in quo omne bonum appetamus : in eum toto animo, & Naturâ feramur : & sic transeamus per bona hæc temporalia, ut illis æterna lucremur.

PARS CAPITIS TERTIA.

Ut à nobis nosci voluit Deus. Ubi, Religionis veræ, triplex, per tria tempora, status : ejusquè ultimæ, id est, Christianæ, fundamenta : ac Signa : Per quæ Hæreses, ab illâ, facile dignosci, vitariquè possunt.

Deus se autore cognoscitur.

Hinc manat religio vera.

Deus non nisi se autore cognoscitur : inquit verè Hilarius. Itaque illi soli de se credendum est : & iis ; quæ cognitioni nostræ, tribuit, assentiendum. Hinc enim religio manat : id est : *de rebus Divinis, segura, immutabilis, & necessaria, à Deo hausta veritas.* Videamus igitur : quoties, & quomodo, eam, generi humano, aperuit : seu, *ut à nobis nosci voluit, Deus.*

LEX